

Tři roky válečných prázdnin Až čtvrtina školou povinných ukrajinských dětí nechodí v Česku do školy

Praha, 25. 3. 2024

Od začátku ruské invaze na Ukrajinu se začal v českých školách v krátké době vzdělávat bezprecedentní počet nově příchozích dětí s odlišným mateřským jazykem. I přes veškeré úspěchy v integraci a vynaložené úsilí žije v České republice zřejmě až 14 tisíc ukrajinských dětí, které jsou povinny se vzdělávat, a přesto nejsou zapsány do žádné školy.

„K tomuto alarmujícímu zjištění dojdeme srovnáním dostupných statistik z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a evidence uprchlíků s dočasnou ochranou Ministerstva vnitra (MV),“ vysvětluje Jan Heinrich, vedoucí sociálních služeb neziskové organizace META, která se podpoře vzdělávání vícejazyčných dětí věnuje již od roku 2006. Podle těchto údajů počet nescholarizovaných dětí roste. Zatímco na jaře 2023 data ukazovala na 22 % dětí bez školní docházky, v září 2023 se jejich počet zvýšil o 6 procent.

Otázkou však zůstává, do jaké míry statistiky obou ministerstev reflektují aktuální situaci. Reálný počet dětí bez školní docházky bude pravděpodobně o něco málo nižší než uvedených 14 tisíc, bohužel žádná z autorit nedisponuje relevantními údaji. Často citovaným zdrojem ohledně školní docházky je studie *Hlas Ukrajinců* realizovaná PAQ Research, která dlouhodobě uvádí kolem 95 % scholarizovaných dětí. Jedná se ale – jak sami výzkumníci přiznávají – o data ze stálého vzorku respondentů, který v řadě ohledů není zcela reprezentativní a spolehlivý, a reálnou míru celkové scholarizace v populaci sami výzkumníci odhadují jako výrazně nižší. Přesná a úplná nejsou ani data ze šetření obcí, kde se situaci 75 % dětí nepodařilo vůbec zjistit. Známými nedostatky trpí i výše zmiňované statistiky – zejména statistika MV o počtech uprchlíků na území ČR.

Podle Jana Heinricha je hlavním problémem při monitorování přesného stavu školní docházky ukrajinských dětí nedostatek přesných a aktuálních dat a zcela nedostačující systém jejich sběru a vyhodnocování. *„Když na neutěšenou situaci upozorňujeme klíčové aktéry, setkáváme se naopak s bagatelizací problému a podhodnocováním odhadů počtu nescholarizovaných dětí. Opakovaně ale upozorňujeme, že několikaletý výpadek z řádného vzdělávání má devastující dopady nejen na děti samotné a jejich rodinné příslušníky, ale i na celou společnost. Není podstatné, jestli se jedná o 14 nebo 12 tisíc dětí. Je alarmující, že vůbec existuje takto obrovská skupina dětí, pro které není místo ve škole ať už z důvodu nedostatečné kapacity, nedůsledného postupu ze strany orgánů veřejné správy či nedostatečné informovanosti uprchlíků,“* upozorňuje Jan Heinrich.

Pokud na jedné straně stát vyžaduje povinnou školní docházku, musí k tomu také vytvořit odpovídající podmínky. V první řadě je nezbytná mezirezortní spolupráce mezi ministerstvy vnitra a školství, ke které snad již pomalu ale jistě dochází. Musí také dojít k důsledné revizi reálných kapacit škol, zejména

v problematických lokalitách a uvedení rejstříkových a reálných kapacit do souladu, v případě potřeby pak k jejich navýšení a zajištění financování. V neposlední řadě by pak všichni aktéři měli důsledně dodržovat zákonem dané postupy při plných kapacitách škol, což se také vždy neděje.

„Důležité je, aby zodpovědné instituce problém, o jehož existenci již minimálně rok vědí, začaly razantně a důsledně řešit tak, aby bylo každé jednotlivé školou povinné dítě dohledáno a bylo pro něj zajištěno místo ve škole. Zejména v Praze, Pardubickém či Jihomoravském kraji je situace skutečně kritická. Z naší každodenní praxe můžeme doložit případy rodin, které se na nás obracejí s žádostí o pomoc, kdy se jim nedaří najít pro jejich děti místo ve škole a úřady si je mezi sebou přehazují jako horký brambor. Jde o obrovské zanedbání a plýtvání lidským potenciálem, jež je v příkrém hodnotovém rozporu s principy vzdělanostní společnosti, k nimž se Česká republika hlásí. Rychlým a rozhodným jednáním v tuto chvíli nicméně můžeme zásadně zmírnit nepříznivé dopady do budoucna,“ říká Jan Heinrich.

Kritická situace je zejména v Praze

Jako v začarovaném kruhu si musí připadat rodiče, kterým se nedaří najít pro své dítě místo ve škole v Praze. V hlavním městě jsou takových případů téměř čtyři tisíce! Inga Kindlová, sociální pracovnice METY, řeší tyto situace svých klientů každý den a jako hlavní problém vnímá to, že orgány, které mají pravomoc celou situaci řešit, jsou nečinné a přenášejí zodpovědnost na jiné organizace. *„Podle Magistrátu není hlavní město Praha zřizovatelem základních škol a posílají odtud naše klienty zpátky na městskou část, přestože právě Magistrát má ze zákona koordinovat umístění dětí, pro které nejsou místa v jejich městských částech. Klienti stále dokola absolvují stejný proces: žádost o přijetí do školy, odmítnutí, obrácení se na odbor školství příslušné městské části, kde dostávají odpověď, že místa nejsou. Hledají pomoci v nevládních organizacích, které pro něj také nemají řešení,“* popisuje Inga Kindlová patovou situaci rodičů, kteří u METY hledají pomoc.

Děti tak i po dvou letech války zůstávají bez výuky, na kterou mají nárok, neučí se český jazyk, nesocializují se. Ukrajínští rodiče se kvůli péči o děti nemohou zapojit do pracovního procesu a neustále žijí v obavách, že budou vystaveni postihům nebo jim nebude obnoveno vízum kvůli tomu, že jejich děti neplní povinnou školní docházku. Největší úzkosti však přináší fakt, že jejich děti zůstávají v izolaci.

KONTAKT PRO MÉDIA

Jaroslav Bartoš, bartos@meta-ops.cz, tel.: 731 619 924

META, o. p. s

Nezisková organizace, která od roku 2006 podporuje vícejazyčné děti a mládež (označované též jako děti s odlišným mateřským jazykem) v rovném přístupu ke vzdělávání. Nabízí jim sociální služby, dobrovolnickou podporu, kurzy češtiny jako druhého jazyka různých formátů, zaměření a úrovní i volnočasové aktivity. Vyučujícím a školám poskytuje poradenství ve vzdělávání dětí, které nemají žádnou či dostatečnou znalost češtiny. Nabízí semináře, metodickou podporu a materiály do výuky. Navrhuje a prosazuje systémové změny, které reflektují potřeby škol a vícejazyčných dětí, a které rozvíjí jejich potenciál. Prostřednictvím aktivit pro veřejnost se snaží podpořit otevřený dialog a porozumění mezi lidmi s migrační zkušeností a většinovou společností.

www.meta-ops.eu

www.inkluzivniskola.cz

www.doskolyspolecne.cz

.

Podíl žáků s dočasnou ochranou v základních školách a celkového počtu dětí s DO ve věku 6–14 let na území ČR – březen a září 2023			
	žáci DO v ZŠ	DO 6-14 let v ČR	podíl
30.03.2023	39 680	51 071	77,70%
30.09.2023	37 074	51 606	71,84%

Zdroj: MVČR: Statistika v souvislosti s válkou na Ukrajině; MŠMT: Mimořádné šetření k počtům ukrajinských uprchlíků v regionálním školství: duben 2023 a Statistické výkazy - září 2023